

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om förlängning av den tidsfrist som angivits för frivillig återbetalning av studiepenning och bostadstillägg som betalats med stöd av lagen om studiestöd (65/1994) för år 1999

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag genom vilken tidsfristen för frivillig återbetalning av studiepenningar och bostadstillägg som betalats för 1999 förlängs. Återbetalningen kan då beaktas vid bestämmande av fribeloppet för 1999. Den studiepenning och det bostadstillägg motsvarande det belopp som överskrider fribeloppet

återkrävs hos den studerande efter det att beskattningen för 1999 verkställts.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

Bestämmelserna i lagen om studiestöd (65/1994) om behovsprövning som sker på basis av den studerandes egna inkomster ändrades genom lagen 920/1997, som trädde i kraft den 1 januari 1998. Efter reformen beaktas vid beviljande av studiestöd alla skattepliktiga inkomster som den studerande haft under ett kalenderår, med undantag av studiestödet, och stipendier som är avsedda att trygga utkomsten. Den studerandes inkomstgräns bestäms individuellt enligt under hur många månader han lyfter studiepenning eller bostadstillägg. Den studerande kan själv reglera sin inkomstgräns genom att låta bli att lyfta studiestöd under någon månad eller genom att frivilligt betala tillbaka det studiestöd som han fått under kalenderåret.

Det som återkrävs är skillnaden mellan de årsinkomster utöver studiestödet som konstaterats vid beskattningen och fribeloppet, dock högst beloppet av den studiepenning och det bostadstillägg som betalats under året. Syftet med lagändringen är att förbättra

de studerandes möjligheter att förvärsaarbete och att göra bestämmelserna klarare så att de studerande genom egna val kan förhindra att det betalas ut för mycket stöd. Tanken är att inkomstkontrollen skall skötas via enhetliga tillvägagångssätt och enkel förvaltning.

Efter det att beskattningen för 1998 verkställts gjordes den första kontrollen, där de vid beskattningen fastställda inkomsterna för dem som lyft studiepenning och bostadstillägg 1998 jämfördes med deras fribelopp. Lyft stöd beräknas bli återkrävt av ca 19 000 stödtagare. Antalet är nästan fyra gånger större än det på förhand uppskattade antalet. Förfarandet vid återkrav har varit föremål för mycket kritik. Man har speciellt ansett det vara ett problem att den tid under vilken fribeloppet kan regleras genom frivillig återbetalning av redan förbrukade stöd-månaders stöd, upphör redan i slutet av kalenderåret. Det har allmänt ansetts nödvändigt att förlänga tiden för återbetalning så, att den upphör t.ex. i slutet av februari efterföljande år. Trots att det gick ut mycket information om reformen har en del av stödda-

garna inte insett att det belopp som återkrävs vid efterkontrollen ofta blir större än det stödbelopp som genom att återbetalas hade kunnat förhindra återkrav.

Regeringen har för avsikt att i början av höstsessionen till riksdagen avlåta en proposition där de bestämmelser som gäller återkrav av överbetalt stöd skall justeras. I detta sammanhang kommer man åtminstone att föreslå att tiden för frivillig återbetalning av stödet förlängs till de första månaderna av det följande året. Beslut om övriga ändringsförslag kommer att fattas senare. Förlängningen av återbetalningstiden kan inte gälla sådana som lyft studiestöd 1999 och det anses därför motiverat att de stödtagare som år 1999 vid lyftandet av studiestöd inte kunnat iakttä bestämmelserna för hur fribellopsgränsen bestäms, ges ytterligare en möjlighet att återbetala stödet för året i fråga så att återbetalningen höjer fribeloppet.

Antalet återbetalningar av studiepenning och bostadstillägg under kalenderåret har så gott som fördubblats. År 1998 uppgick återbetalningarna till 5 600 och år 1999 till 10 600. Exakta sifferuppgifter om i vilken mån de studerande redan på förhand begränsat lyftandet av studiestöd finns inte. Enligt uppgift från Folkpensionsanstalten har dock många studerande tagit kontakt med studiestödsmyndigheterna för att betala tillbaka det direkta stödet för förtid månaderna 1999.

Trots rikligt med information har en del studerande först efter den allmänna debatt som uppstod kring återkravet för 1998 förstått att återbetalning som sker före efterkontrollen i allmänhet är ett betydligt fördelaktigare alternativ. Tiden för återbetalning av överbetalt stöd under 1999 föreslås bli förlängd till utgången av juli 2000, varvid den studerande fortfarande kan erlägga återbetalningen till nettobelopp.

En alternativ lösning vore att låta de specialarrangemang som gäller 1999 genom övergångsbestämmelser ingå i propositionen om revidering av hela återkravsmodellen. Avsikten är att en sådan proposition skall avlåtas till riksdagen i höst. Beskattningen för 1999 blir klar hösten 2000. Om det överlopps stöd som lyfts 1999 på basis av en övergångsbestämmelse kunde återbetalas ännu under de första månaderna 2001, borde den studerande betala tillbaka studiepenningarna till bruttobelopp och söka skatterättelse hos skattemyndigheterna. Ett sådant arrangemang skulle förutsätta betydande

ändringar i Folkpensionsanstaltens system för behandling av studiestödet. Inom ramen för den givna tidsramen är det inte längre möjligt att planera och genomföra sådana ändringar. Folkpensionsanstalten är inte förberedd på frivilliga återbetalningar, i vilka också ingår förskottsinnehållning (återbetalning till bruttobelopp). Folkpensionsanstaltens förmånsprogram godkänner inte sådana återbetalningar. Ett sådant förfarande skulle förutsätta ändringar i den del av programmet som gäller ett flertal av Folkpensionsanstaltens förmåner. Programändringen borde av denna anledning testas i fråga om alla förmåner. Arrangemanget skulle dessutom fördröja verkställandet av inkomstkontrollen för 1999. Det nu föreslagna förfarandet skulle således avsevärt minska det administrativa arbetet på skatte- och studiestödsmyndigheterna.

2. Propositionens ekonomiska verkningar

Propositionen skulle minska användningen av det anslag som reserverats under moment 29.70.55. Studiepenning och bostadstillägg med uppskattningsvis 25 miljoner mark. Ca 7 000 studerande beräknas återbetala studiestöd till ett genomsnittligt belopp av ca 3 600 mark före utgången av juli 2000. På grund av propositionen är det belopp som återkrävs vid efterkontrollen våren 2001 betydligt mindre än vid den efterkontroll som gjordes våren 2000 för år 1998.

Om möjlighet till frivillig återbetalning inte ges, beräknas ovannämnda studerande bli återkrävda på ca 43 miljoner mark våren 2001. Denna uppskattning utgår ifrån att de 7 000 studerandena återkrävs på i genomsnitt 6 170 mark. Uppskattningen baserar sig på resultaten av efterkontrollen för 1998. Något som också beaktats är att de frivilliga återbetalningarna har fördubblats år 1999. Det belopp som återkrävs våren 2001 skulle således vara större än beloppet av de frivilliga återbetalningarna, men på grund av betalningsarrangemang och fördröjningar på grund av eventuella ansökningar om ändring skulle summan inflyta delvis först efter år 2001. Det stora antalet återkrav skulle dessutom föranleda förvaltningsmässiga merkostnader.

Genom denna proposition skulle man redan i fråga om år 1999 åstadkomma den situation som var det ursprungliga syftet

med ändringen (920/1997) av lagen om studiestöd. Målet för lagändringen var att de studerande själva reglerar sitt fribelopp under kalenderåret, vilket innebär att återkrav behöver tillgripas så sällan som möjligt. Syftet med det ofta rigida återkravet har således inte varit att utöka statens inkomster. Det är därför inte ändamålsenligt att jämföra det belopp som fås på grund av frivilliga återbetalningar med det belopp som fås via återkrav.

Studerande som vet att de under 1999 lyft mer stöd än vad de hade varit berättigade till på grund av inkomsterna kan återbetala det överbetalda stödet redan i år och behöver inte vänta på beslutet om återkrav. Till stor del är det fråga om samma personer som blir återkrävda på stöd också för 1998 och som först i samband med beslutet om återkrav gällande 1998 insett hur de borde gå till väga vid inkomstuppföljningen.

3. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag på undervisningsministeriet i samarbete med Folkpensionsanstalten.

På grund av ärendets brådskande natur har propositionen inte granskats på granskningsbyrån vid justitieministeriets lagberedningsavdelning.

4. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om förlängning av den tidsfrist som angivits för frivillig återbetalning av studiepenning och bostadstillägg som betalats med stöd av lagen om studiestöd (65/1994) för år 1999

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

När en mottagare av studiestöd för att höja det fribelopp som avses i 17 § lagen om studiestöd betalar tillbaka studiepenning och bostadstillägg för en stödmånad år 1999 senast den 31 juli 2000, beaktas återbetalningen vid bestämmandet av fribeloppet för 1999 och stödmånaden återinförs utan hin-

der av vad som bestäms i 7 b § lagen om studiestöd.

2 §

Denna lag träder i kraft den 2000. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 26 maj 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Kulturminister Suvi Lindén